

Лука Меденица  
Универзитет у Београду  
Филолошки факултет  
Катедра за славистику  
luka.medenica@fil.bg.ac.rs ,  
medenicaluka@yahoo.com

УДК 373.5:811.161.1(497.11)  
[https://doi.org/10.18485/sd\\_ruski75.2023.ch12](https://doi.org/10.18485/sd_ruski75.2023.ch12)

Драгана Тојага  
Народна библиотека „Доситеј Обрадовић”  
Стара Пазова  
dtojaga@hotmail.rs

## ЧИТАЛАЧКЕ НАВИКЕ НА РУСКОМ ЈЕЗИКУ КАО СТРАНОМ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА

У трећој деценији XXI века криза читања је све актуелнија и значајнија тема за наше друштво. Како је познато да инпут игра значајну улогу у усвајању страног језика, криза читања индиректно утиче и на учење руског језика као страног. Стога је предмет ове студије случаја одређивање читалачких навика средњошколаца који читају на руском језику као страном у циљу утврђивања начина достизања фазе читања руских дела у оригиналу. У истраживању је учествовало троје испитаника, а агенда је посебно креирана за потребе истраживања како би навела испитаника да у току интервјуа исказе своје мишљење и да одговоре на релевантна питања. Резултати су изузетно значајни, јер нам помажу да боље разумемо кризу читања и, између осталог, указују на улогу наставника, библиотекара, породице и заједнице, али и потребу да се ученицима од самог почетка увођења читања на руском језику понуди степенована лектира и узрасно примерене, занимљиве и разумљиве књиге.

*Кључне речи:* читалачке навике, руски језик као страни, средња школа, библиотека

In the third decade of the 21st century, the reading crisis is an increasingly current and relevant topic in our society. It is well known that input plays a significant role in foreign language acquisition; thus, the reading crisis has indirectly affected the process of learning Russian as a foreign language, as well. The goal of this case study, as a result, is to analyse the reading habits of high school students reading in Russian as a foreign language with the purpose of determining the ways to attain the level at which Russian authors can be read in their original versions. Three respondents took part in this research, while the agenda was care-

fully tailored to the needs of this research in order to encourage the respondents to state their opinion, during the interview, and share their answers to some of the relevant questions. The results are extremely significant because they help us understand the reading crisis better and, among other things, highlight the role of teachers, librarians, family and the community. In addition, they shed light on the need for student literature in Russian to be introduced to students gradually, adapted to their age, interesting and comprehensible.

*Keywords:* reading habits, Russian as a foreign language, high school, library.

## 1. УВОД

Криза читања је веома актуелна и значајна тема за наше друштво. Са кризом читања суочавају се образовни системи и народи широм света. Република Србија се, такође, не може похвалити високом стопом читалачких навика међу омладином. Стручна јавност у нашој земљи указује на проблеме и путеве решавања кризе читања (Илић и др. 2007; Стевановић и др. 2020). Брофи (Брофи 2005) тврди да се информационе вештине, које су у основи сваког напретка, једино могу изградити на темељу читалачких вештина, и да дете које не само да уме да чита, већ то и воли, има огромну предност у односу на другу децу. Осим тога, кроз читање ученици уче критички да мисле, а развој критичког мишљења код деце треба да буде императив за наставника. Петровић (Петровић 2014) истиче како се читањем проширује знање, усвајају нове речи и изграђује култура усменог и писаног изражавања. Аутор наглашава како је читање врховна школа за говор и писање.

Криза читања, нажалост, индиректно утиче и на учење страних језика. Познато је да инпут игра значајну улогу у усвајању страног језика. Како се под инпутом, или приливом, обично подразумева садржај којем је особа изложена аудитивно и визуелно (Carroll 1999: 341), јасно је да читање заузима важно место у подучавању страним језицима. На екстензивно читање и популаризацију читања у настави страних језика велики утицај имала је хипотеза разумљивог инпута, као и целокупан рад Стивена Крешена (Krashen 1985). Крешенов утицај је временом јачао и почетком двадесетог века све више пажње посвећује се програмима екстензивног читања у настави страних језика, а нарочито енглеског језика као страног (Krashen 2004, Krashen, Lee, & Lao 2017, Renandya, Jacobs, Krashen, & Ong 2019).

Такав тип читања се, за разлику од интензивног, обично реализује ван учионице и подразумева самостално читање аутентичних или адаптираних књига. Адаптиране књиге, или степенована лектира, најбројније су на енглеском језику. Када је у питању руски, ова грана глотодидактике се убрзано развија и на тржишту је доступан све већи број електронских и штампаних степенованих лектира, са још увек не тако прецизним поделама према језичким нивоима. За екстензивно читање на почетним нивоима учења језика степеноване лектире могу бити изузетно значајне. Једно истраживање је показало да просечан студент друге године Филолошког факултета Универзитета у Београду може да чита текстове тежине Б1 (Меденица, Алексејева 2021), а то је изузетно мали број дела у оригиналу.

## 2. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Илић (Илић и др. 2007: 33) наводи да криза читања води ка ниподаштавању књиге, а као што смо већ истакли, то свакако негативно утиче и на стране језике, јер се преноси и на читање на руском, енглеском, немачком, француском и др. Како је читалачке навике неопходно развијати и на страном језику, сматрамо да је потребно посветити пажњу кризи читања и са наведеног становишта. Према сазнањима аутора овога рада до сада нису спровођена истраживања која се баве проблематиком читања на руском језику у оквиру основног и средњег образовања у Србији, те ћемо овим радом покушати да закорачимо у свет читалачких навика на руском језику ученика средњих школа и гимназија.

Наше истраживање бави се једним малим делом комплексне слагалице кризе читања у Србији, оним делом који се односи на читање на страним језицима, првенствено на руском. Наиме, покушаћемо да истражимо читалачке навике српских средњошколаца, а посебно нас интересују читалачке навике оних ученика за које знамо да позајмљују књиге из градске библиотеке како бисмо одредили на који начин су достигли фазу у којој могу да читају на руском језику, те ћемо уз помоћ студија више случаја покушати да дођемо до сазнања која нам могу помоћи да утичемо на ублажавање кризе читања када су страни језици у питању, а превасходно руски.

### 3. ТЕХНИКЕ, ИНСТРУМЕНТИ И УЗОРАК

Објекат нашег истраживања представљају читалачке навике средњошколаца у Новој Пазови. Иако у Новој Пазови нема средњих школа, већ се деца одређују за средње школе у Старој Пазови или Београду, новопазовачка основна школа “Растко Немањић - Свети Сава” је друга по величини у Војводини, а међу највећих 20 основних школа у читавој Србији, и која је упорна у одлуци да сачува руски језик као други страни. Тренутно школа броји преко 1300 ученика, од којих 624 ученика у 24 одељења од 5. до 8. разреда учи руски језик<sup>1</sup>. Ако узмемо у обзир да се почеци читалачких навика јављају управо у основношколском узрасту, јасно је зашто је управо Нова Пазова привукла пажњу истраживача. Како су се, упоредо са анализом кризе читања код ученика, истраживачи бавили и идејом савезништва библиотеке и школе у процесу савладавања те кризе, анализиран је фонд новопазовачке градске библиотеке (књиге на страном/руском језику), број уписаних корисника основношколског и средњошколског узраста, програми за промоцију читања и др. Градска библиотека у Новој Пазови је огранак Народне библиотеке “Доситеј Обрадовић” из Старе Пазове. Броји око 50.000 књига, има одвојено Одељење за децу предшколског и основношколског узраста, у новом простору, са савременом опремом, у центру је места, близу основне школе, што га чини изузетно важним у процесу развоја читалачких навика код деце. Има редовне акције у сарадњи са предшколском установом, те се деца и пре поласка у школу упознају са књигама и постају активни корисници библиотечких услуга.

Посебна пажња посвећена је одабиру случајева. Описани случајеви одабрани су на основу чињенице да су позајмљивали књиге на руском језику из градске библиотеке. Наведени испитаници били су идентификовани као најприкладнији за разумевање објекта истраживања. У истраживању је учествовало троје испитаника, те оно представља студију више случајева. Осим тога, потребно је напоменути да смо из истраживања свесно искључили матерње говорнике руског језика, за које читање на руском не представља читање на страном језику.

Вилиг истиче (Vilig 2016) како студија случаја није истраживачка метода и да истраживачи морају изабрати методе прикупљања

<sup>1</sup> Податак добијен од администрације школе 30.9.2021. године.

података. Имајући то у виду, одлучили смо да је за потребе нашег истраживања погодно полуструктурисано интервјуисање. Наведена истраживачка метода може пружити најбољи увид у читалачке навике испитаника. Агенда коју смо креирали за потребе истраживања помогла нам је да наведемо испитаника да у току интервјуа исказе своје мишљење и да одговори на следећа питања: колико често испитаник чита на матерњем и страном језику, које књиге чита, ко утиче на избор за читање, где проналази књиге, у ком узрасту је испитаник почео да чита на страном језику и сл. Интервјуи су трајали од 45 до 60 минута, сви испитаници су били упознати са сврхом истраживања и добровољно су пристали да учествују у истом.

Осим тога, подаци су генерисани и на основу званичних докумената, а у нашем случају су у питању подаци о позајмљеним књигама из чланске карте библиотеке у Новој Пазови.

Потребно је нагласити и статус интервјуера, који је у нашем случају библиотекар и коаутор чланка. Испитаници су позитивно реаговали на чињеницу да су били интервјуисани од стране библиотекара, пре свега због чињенице да о њима интересантној и важној теми разговарају са особом која се у то у разуме и са којом се често сусрећу, пошто често посећују библиотеку. Како је изграђен однос пун међусобног уважавања и поверења, интервјуер је могао да поставља додатна питања и наводи интервју у жељеном смеру како бисмо дошли до потребних података за расветљавање истраживачког питања.

Потребно је нагласити да је проучавање којим се бавимо у овом раду првенствено дескриптивне природе, те да ћемо теоријске формулације развијати на бази компаративне анализе студија више случајева које су обухваћене у овом раду.

На основу свега изложеног, циљ рада је да установимо на који начин су средњошколци из Нове Пазове достигли фазу у којој могу да читају дела на руском језику као страном, у оригиналу.

#### 4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У овом делу рада даћемо кратак опис свих полуструктурисаних интервјуа понаособ, при чему ће нам први испитаник послужити као модел са којим ћемо поредити остале студије случаја и тако кроз компаративну анализу доћи до закључака.

#### 4.1. *Први испитаник*

Први испитаник је особа женског пола, 16 година старости, похађа други разред средње школе. Истиче како јој је тешко да процени колико времена дневно троши на читање на матерњем језику, али наводи да је то у просеку између једног и пет сати, у зависности од обавеза. Чита у превозу, пред спавање, на паузама и сл. На матерњем језику воли да чита жанровски различите књиге: научну и епску фантастику, романтичне драме, историјске романе и сл. Истиче како увек чита и обавезну лектуру, додуше у знатно мањем проценту у односу на књиге из слободног избора. Поред тога, чита и на страним језицима: енглеском и руском. Што се књига на енглеском језику тиче, чита их неколико пута недељно, у просеку 90 минута у току једне недеље, док за књиге на руском издваја време у току распуста. Књиге на руском језику углавном проналази на интернету и ређе у градској библиотеци, а на ове је упућује наставник. Што се одабира књига на енглеском и матерњем језику тиче, уважава препоруке другова и познатих јутјубера који се баве проблематиком тинејџера. Истиче како воли да се дружи са вршњацима који такође читају, јер сматра да је тако међу себи сличнима. Књиге на енглеском проналази у личној библиотеци, библиотекама другова, често добија књиге за рођендан, али их исто тако проналази на интернету и у градској библиотеци. На енглеском чита романтичне комедије и друге романе, док на руском махом поезију, јер сматра да није довољно компетентна да чита прозу. На страним језицима чита јер схвата значај страних језика и сматра да ће јој то омогућити да повећа фонд речи и уједно олакшати комуникацију са странцима. Први пут је на страном језику почела да чита у осмом разреду, а признаје да јој је на почетку било изузетно тешко и да се веома мучила. Формира своју личну библиотеку са књигама на страним језицима. Језике учи само у школи и не узима приватне часове. Родитељи су јој у најранијем детињству куповали сликовнице, читали бајке и истицали важност образовања и културе. Сматра да се управо у породици формира база читалачких навика. Родитељи су јој средњег образовања. Сматра како је библиотечки фонд потребно попунити класицима који недостају и савременим књигама на руском језику.

#### 4.2. Други испитаник

Други испитаник је особа женског пола, 17 година старости, похађа трећи разред гимназије. Истиче како на матерњем језику чита сваког дана минимум сат времена у просеку, међутим, горњу границу не може да одреди прецизно. Истиче како често чита у превозу док путује до школе. На матерњем језику воли да чита психолошке романе, криминалистичке романе и сл. На матерњем језику чита и обавезну лектуру, премда процентуално много мање у односу на књиге према сопственом избору. Поред тога, чита и на страним језицима: енглеском и руском. Што се књига на енглеском језику тиче, чита неколико пута седмично, у просеку 60 минута. Међутим, књиге на руском чита скоро сваки дан, у просеку двадесетак минута дневно. Више чита на руском јер је воли језик и истиче како јој је деда живео у Русији, те поред препорука своје наставнице слуша и његове предлоге. Истиче како одељење добро реагује на подстицаје наставнице руског језика да покушају да читају приче или књиге на руском, те да за поправљање оцене пред одељењем говоре о књизи коју су прочитали. Књиге на руском језику углавном проналази у дединој личној библиотеци, али исто тако и у градској и школској библиотеци. Што се одабира књига на енглеском и матерњем језику тиче, уважава препоруке библиотекара и наставника, док препоруке другарица не разматра, јер углавном не читају литературу која је интересује. Књиге на енглеском језику махом проналази у библиотеци, а истиче како наставници енглеског и руског језика имају огроман утицај на формирање укуса и читалачких навика. На енглеском и руском чита претежно психолошке романе, док на руском покушава да савлада и Достојевског, иако признаје да јој није једноставно. Истиче како на страним језицима не чита само да би унапредила језик, већ се труди да унапређује и своју личност, да се развија као особа. На руском језику почиње да чита пред крај шестог разреда, а на енглеском нешто касније. Има велику жељу да што пре почне да чита руске књиге из дедине личне библиотеке и да исту временом проширује. Језике учи само у оквиру школе и не узима приватне часове. Сматра како је библиотечки фонд потребно попу- нити савременим књигама на руском језику, двојезичним књигама и неким књигама за почетнике.

Можемо констатовати да код прва два испитаника бележимо

велики број подударности. Наиме, испитаници не читају књиге само код куће, што нам указује на то да увек имају књигу код себе, и издвајају доста времена за читање. Исто тако, наводе како читају обавезну лектуру, премда процентуално мање у односу на друге књиге, што нам посебно говори о њиховим интересовањима. Поред српског, читају на енглеском и руском језику, за шта је понајвише одговорна основна школа у Новој Пазови у којој се уче енглески као први и руски као други страни језик. Интересантно је да се у читање на страним језицима упуштају већ у основној школи, иако признају да су почеци изузетно тешки. Када су препоруке за читање у питању, уважавају мишљења разних респектабилних особа, премда је улога наставника веома значајна. Књигама су окружене од детињства и имају жељу да формирају личну библиотеку, што нам говори о томе да живе у породицама у којима се цени образовање. Чланска карта библиотеке нам је открила да су прва два испитаника корисници библиотечких услуга од најранијег узраста.

#### 4.3. Трећи испитаник

Трећи испитаник је особа женског пола, 15 година старости, ученица другог разреда средње школе. Истиче како на матерњем језику чита неколико пута недељно, најмање четири сата. Наводи како чита у превозу док путује до школе. На матерњем језику воли да чита љубавне романе и фантастику. Истиче како чита обавезну лектуру. Осим тога, чита на руском и енглеском. На страним језицима чита неколико пута седмично. На енглеском у просеку 60 минута недељно, док књиге на руском чита нешто више, у просеку деведесет минута недељно. Више чита на руском јер лакше долази до књига. Истиче како јој је деда радио у Русији и сакупио велику библиотеку. Књиге на руском језику углавном проналази у дединој личној библиотеци, али купује и савремене књиге на руском језику, као и класике. На одабир књига на руском језику највише утичу друштвене мреже, односно профили о читању и књигама. Књиге на енглеском језику препоручује и наставник, док за оне на матерњем језику, поред утицаја друштвених мрежа и наставника, утичу и препоруке библиотекара, познатих личности и сл. Књиге које купује на енглеском размењује с другарицом и заједно их пажљиво евидентирају, као у библиотеци, а истиче како јој понекад наставница енглеског језика позајми књигу. Воли да купује књиге, иако сматра да су књиге на страним језицима



у Србији скупље него на матерњем, те проналази разне профиле на друштвеним мрежама преко којих се повољније могу купити стране књиге. Има жељу за великом личном библиотеком. На руском воли да чита романтичне приче, док су јој на енглеском тренутно омиљени аутори Стефани Мајер и Миа Шеридан. На страним језицима почиње да чита у седмом разреду и истиче како је једну књигу у почетку морала више пута да прочита како би је добро разумела. Иначе, за читање на страном језику се заинтересовала након гледања филма који је снимљен по једном познатом роману, те одлучује да прочита наведену књигу. Сматра да је читање на страним језицима важно за опште образовање, поред тога што се читањем утврђује и проширује знање језика и, самим тим, олакшава комуникација са људима широм света. Језике учи само у оквиру школе, при чему у средњој школи има само један страни језик – енглески, а руски језик покушава да учи самостално и кроз читање како га не би заборавила. Сматра како је библиотечки фонд потребно попунити савременим књигама на руском језику, књигама за децу, општим и тематским енциклопедијама и сл.

Поређењем са претходна два испитаника констатујемо да трећи испитаник такође не чита књиге само код куће. Исто тако, сва три испитаника читају обавезну лектуру. Поред српског, сви испитаници читају на енглеском и руском језику, што је очекивано, имајући у виду да се у основној школи у Новој Пазови уче енглески као први и руски као други страни језик. Као и претходни испитаници, читање на страним језицима започиње у основној школи и признаје да је било веома тешко, о чему сведочи чињеница да је књигу читала више пута како би је разумела. Када су препоруке за читање у питању, сви испитаници уважавају мишљења разних уважаваних особа, премда и код трећег испитаника бележимо значајну улогу наставника. Можемо закључити да је и трећи испитаник окружен књигама од детињства и да купује књиге јер има велику жељу да скупи личну библиотеку, што нам поново говори о томе да живе у породицама у којима се вреднују знање и књига. Из чланске карте библиотеке сазнали смо да је и овај испитаник корисник библиотечких услуга од најмлађег узраста. Као и у претходна два случаја, руски језик учи само у оквиру школе. Јасно је да сви испитаници сматрају како је библиотечки фонд потребно попунити савременим књигама, јер им библиотека нуди само поједине руске класике, бајке, граматике и речнике.

## 5. ДИСКУСИЈА

На основу компаративне анализе три студије случаја, очигледно је да код испитаних средњошколаца бележимо приличан број сличности. Почевши од чињенице да читају лектуру, да издвајају доста времена за читање, увек имају књигу код себе, па све до податка да желе да сакупе личну библиотеку. Читање на руском језику започињу у основној школи, а поред руског читају и на енглеском језику. Не узимају приватне часове. Имајући у виду да се у ОШ “Растко Немањић - Свети Сава” у Новој Пазови уче енглески као први и руски као други страни језик, јасно је због чега је код свих испитаника у питању комби-нација ова два језика. Истини за вољу, велика је вероватноћа да ће већина средњошколаца у Републици Србији у комбинацији са руским имати енглески језик, јер потоњи преовлађује као први, а руски се махом учи као други страни језик.

Посебно је занимљиво да све три ученице расту у породицама у којима се цени знање, да су окружене књигама од најранијег детињства и да родитељи не морају бити академски грађани, већ је потребно да имају свест о томе да је читање битно. Осим тога, испитаници веома често користе читаоницу у библиотеци, позајмљују књиге, долазе на књижевне вечери и радионице које библиотека организује, учествују на конкурсима, што нам говори да су активан део библиотечке заједнице. Занимљиво је да библиотека у Новој Пазови има одличну опрему и локацију Одељења за децу, као и сарадњу са предшколском установом и основном школом. У најранијем узрасту деца буду мотивисана и заинтересована, а на тај начин се, када дођу по књигу у пратњи одраслих, преко деце круг читања проширује и на старије укућане. Међутим, према подацима из библиотеке може се закључити да сарадња нагло престаје пред крај основне школе, а то је веома значајан податак за наше истраживање, јер се тај период преклапа са почецима читања на страном језику. А јасно је да су почеци веома тешки, о чему сведоче испитаници. Питање прве књиге на страном језику јесте значајно и важно, стога би било изузетно корисно размислити о опремању библиотека степенованом лектиром, која на најбољи могући начин може да обезбеди једноставнији прелазак на књиге у оригиналу. Евидентно је да наши испитаници читају на руском језику, јер тиме употпуњују своје опште образовање

и личност. Међутим, како би добили могућност да бирају занимљив садржај који их мотивише да читају више, мора им се понудити литература на одговарајућем нивоу. Степована лектира одговара тим захтевима, односно пружа могућност читања разноврсног садржаја на одговарајућем нивоу, а читањем се постиже богаћење фонда речи и усвајање језика. Осим тога, сами испитаници сматрају библиотечки фонд неактуелним и желе да се то промени. Не познају савремене руске писце и наводе како би било изузетно важно да се библиотека обогати таквим књигама, али наводе и двојезичне књиге, књиге за децу, што иде у прилог тврдњи да би степенована лектира, између осталог, умногоме олакшала прелазак на читање књига у оригиналу.

## 6. ЗАКЉУЧАК

Устаљено је веровање да су развој информационог описмењавања и свеprisутна дигитализација у директној вези са губитком интересовања за читање, посебно код младих. Сва три испитаника нашег истраживања припадници су „Зед генерације“<sup>2</sup>, дакле млади, који не познају свет без интернета, мобилних телефона и рачунара. Навикнути на живот на мрежи, на лако доступне информације (што је најчешће праћено одсуством критичног мишљења), ипак долазе у библиотеку у потрази за књигом на руском језику. Дакле, и поред необузданог уплива различитих садржаја преко друштвених мрежа, мноштва лако и брзо доступних информација, као најпоузданији извор, ипак, препознају библиотеку, и годинама јој остају лојални. Истражили смо читалачке навике тих младих људи, тј. оних средњошколаца који изнајмљују књиге у градској библиотеци. Циљ нашег истраживања је првенствено у томе да установимо на који начин су млади активни читачи из Нове Пазове достигли фазу у којој су у стању да читају дела изворно писана на руском језику. Студија више случаја коју смо спровели уз помоћ полуструктурисаног интервјуа са сваким од три испитаника пружила нам је увид у читалачке навике средњошколаца. Установили смо изузетно велики број подударња у одговорима и ставовима о читалачким навикама и читању уопште, а

<sup>2</sup> Зед генерација је заједнички назив за генерацију младих рођених после 1995. Како овај назив још није коначно дефинисан, тако се срећу и његове бројне варијанте: Постмиленијалци, Нет генерација, Генерација 2020, Дигитални урођеници и др.

нарочито на страном језику. Како је у питању студија случаја, те налазе не можемо генерализовати, али ипак можемо закључити да нам резултати понај-више сугеришу следеће закључке:

Истраживање је показало да су почети читања на страном језику код свих испитаника били изузетно тешки, а наше испитанике одликује страст према читању. Испитаници су у тој мери љубитељи књиге да је увек носе са собом и користе прилику да читају кад год им се укаже прилика. Осим тога, расту у породицама у којима се поштује образовање и окружени су књигама од најранијег детињства. Можемо претпоставити да би знатно већи број младих људи читао на страном језику када би им се понудила адекватна литература, јер нису сви у стању да истрпе почетну фрустрацију приликом читања дела у оригиналу и да у томе истрају као наши испитаници. Стога је најпре неопходно обогатити библиотеке књигама на руском језику, различитих нивоа, како би сваки ученик био у прилици да пронађе занимљиву књигу. Питањем опремања библиотека књигама на руском језику требало би да се раме уз раме са библиотекарима баве наставници руског језика и ученици. Евидентно је да је питање прве књиге на страном језику изузетно значајно. Дурбаба (Дурбаба 2011: 180) истиче да се приликом читања на страном језику читалац суочава с двоструким ограничењем. У питању су дефицитарна општа језичка компетенција и недовољно ванјезичко знање. Степенована лектира, двојезичне и децје књиге на најбољи могући начин дају сваком ученику могућност да ужива у читању на руском језику, јер „што је познатији садржај, то је лакше поимање смисла“ (Lutjeharms 1988: 57, према Дурбаба, 2011: 180). Опремањем библиотека овим књигама могли би се започети и програми екстензивног читања од почетног нивоа наставе руског језика, што би резултирало бржим и једноставнијим преласком на књиге у оригиналу. Тако бисмо у великој мери редуковали фрустрацију и стрес са којима се сусрећу тинејџери, а што је потврдило наше истраживање. Наши испитаници су читање на руском, а и генерално на страном језику, започињали у старијим разредима основне школе, што је веома важно јер се период почетка читања на страном језику преклапа са евидентним опадањем интересовања према библиотеци и књизи уопште. Стога је значајно понудити ученику књигу која му је узрасно примерена, занимљива и разумљива, како би створио позитивну слику о читању на руском језику и био мотивисан да настави. У супротном, велика већина ће

одустати од читања на страном језику, јер ће им, између осталог, услед недовољног језичког знања књиге у оригиналу бити тешке и неразумљиве. То би могла бити прекретница која би значајно утицала и на пролонгирање интересовања за књигом уопште, имајући у виду да је на матерњем језику лектира у том узрасту све захтевнија. Како је од изузетног значаја да читање буде саставни део живота сваког ученика, не треба заборавити да је додатна предност страног језика у томе што званичним програмом није прописана лектира, те понуда заиста може бити у сваком смислу шаренолика. Дакле, можемо закључити да је читање, или програме екстензивног читање на руском језику, пожељно уводити већ у старијим разредима основне школе.

И на крају, потребно је јачати везу између наставника, библиотекара и ученика. Треба настојати да што већи број деце буде део библиотечке заједнице, а то се може постићи кроз већи број радионица, књижевних вечери, такмичења, како у библиотеци, тако и у школи, јер је истраживање јасно указало на важну улогу наставника. Наши испитаници имају узоре од детињства, стога је неопходно утицати на читалачке навике данашње омладине. Не само због њих самих, већ и како бисмо обезбедили боље услове за наредну генерацију која ће одрастати свесна улоге читања у животу човека тако што ће од најранијег узраста бити окружена књигама. Ово нас подсећа на изузетну важност увођења библиотеке у свакодневницу детета у најмлађем узрасту, и пре него што научи да чита. Тако се обезбеђује дугорочна мотивација, која ће код ученика створити жељу за континуираним читањем књига. У почетку, свакако, на матерњем, а касније и на руском језику. Библиотекар и наставник страног језика треба да развију стабилан партнерски однос, чији је заједнички циљ развијање културе читања код ученика и усвајање културних, етичких и хуманистичких вредности уопште. Сарадња библиотекара и наставника треба да буде основ, како за набавку библиотечког материјала, тако и за организовање едукативних и забавних програма за ученике. Примери из праксе показују да организована настава у библиотеци, центру неформалног образовања, позитивно утиче на мотивацију ученика за читање и коришћење библиотечког фонда, који мора бити прилагођен њиховим потребама и интересовањима, и у чије коришћење морају бити упућени. Стога пуко опремање библиотека степенованом лектиром, дечјим, двојезичним и савременим књигама није довољно. Потребно је пружити ученицима увид у

наведени фонд и указати на његове могућности. Сарадња између библиотека и школа мора се реализовати на још једном, вишем нивоу, кроз обуке наставног особља и библиотекара.

Дакле, развој читалачких навика код ученика на страном (руском) језику је одговоран, дугорочан и упоран процес, у коме важну улогу имају родитељ, наставник и библиотекар. Једино се неговањем чврстих веза подршке и сарадње између породице, школе и библиотеке остварују услови за постизање жељеног циља, а то је васпитање генерација будућих читалаца, са отвореном свешћу и са својством критичког мишљења, основама сваког развијеног друштва, културе и науке. Како бисмо успели у томе, ученицима од самог почетка увођења читања на руском језику на располагању треба да буду степенована лектира и књиге које су им занимљиве, разумљиве и узрасно примерене. Читање на страном језику доприноси бољем усвајању тог језика, ширењу видика, употпуњавању образовања и личности, али може и да утиче на јачање читалачких навика на матерњем језику, што засигурно доприноси развијању свести о томе колико је читање важно. Иако се у нашем истраживању првенствено бавимо руским језиком, могуће је да се исти закључци односе и на остале стране језике који су присутни у школском систему Републике Србије.

### *Цитирана литература*

- Брофи, Питер. Библиотека у двадесет првом веку: нове услуге за информационо доба. Београд: Слио, 2005.
- Дурбаба, Оливера. Теорија и пракса учења и наставе страних језика. Београд: Завод за уџбенике, 2011.
- Илић, Павле, Оливера Гајић, Миланка Маљковић. Криза читања: комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем. Нови Сад: Градска библиотека, 2007.
- Меденица Лука, Ољга Алексеева. «Сербские студенты-филологи (не) могут читать русскую классику». Русистика без границы 2, 2021: 72–80.
- Петровић, Тихомир. Умеће говорења. Нови Сад: Прометеј, 2014.
- Стевановић, Јелена, Бранислав Ранђеловић, Емилија Лазаревић. „Читалачке навике ученика средњих школа у Србији”. Зборник института за педагошка истраживања 52 (1), 2020: 136–180.
- Carroll, Susanne. «Putting input in its proper place». Second Language Research 15/4, 1999: 337–388.
- Krashen, Stephen. The Input Hypothesis: Issues and Implications. Harlow:

- Longman, 1985.
- Krashen, Stephen. (2004). *The Power of Reading*. Westport, CT: Heinemann and Libraries Unlimited, 2004.
- Krashen, Stephen, Sy Ying Lee, Christy Lao. *Comprehensible and Compelling: The Causes and Effects of Free Voluntary Reading*. Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2017.
- Lutjeharms, Madeline. *Lesen in der Fremdsprache, Versuch einer psycholinguistischen Deutung am Beispiel Deutsch als Fremdsprache*. Bochum: ASK, 1988.
- Renandya, Willy A., George M. Jacobs, Stephen Krashen, Crystal Ong Hui Min.. «The Power of Reading: Case Histories of Second and Foreign Language Readers». *Language and Language Teaching* 8 (1), 2019: 10–14.
- Vilig, Karla. *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio, 2016.

Лука Меденица  
Драгана Тојага

## ПРИВЫЧКИ ПРИ ЧТЕНИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ КАК ИНОСТРАННОМ: КЕЙС-СТАДИ НА ПРИМЕРЕ УЧЕНИКОВ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

### Резюме

В третьем десятилетии XXI века кризис чтения становится все более актуальной и важной темой для нашего общества. Известно, что входной материал играет значительную роль в усвоении иностранного языка. Кризис чтения таким образом косвенно влияет и на изучение русского языка как иностранного. Целью данного кейс-стади является анализ читательских привычек учеников средней школы в Республике Сербии. В исследовании приняли участие три ученика, читающие на русском языке как иностранном. Респонденты помогли нам определить способы достижения уровня владения языком, на котором можно читать произведения русских авторов в оригинале. Список вопросов был тщательно адаптирован к потребностям данного исследования, чтобы как можно эффективнее побудить респондентов высказать своё мнение во время интервью и поделиться своими соображениями и ответами на важные вопросы. Результаты

исследования чрезвычайно важны, поскольку они помогают нам лучше понять кризис чтения и, среди прочего, подчёркивают роль учителей, библиотекарей, семьи и общества. Кроме того, результаты указывают на необходимость предложить ученикам с самого начала изучения русского языка как иностранного адаптированную литературу и интересные и понятные книги, в соответствии с возрастом читателя.

*Ключевые слова:* привычки при чтении, русский язык как иностранный, средняя школа, библиотека.